

Nedâ Hassân b. Temîm ez-Zeyyât, Ebû'l-Mekârim Abdülvâhid b. Hilâl el-Ezdî, Dâvûd b. Muhammed el-Hâlidî, Muhammed b. Es'ad el-İrâkî gibi âlimlerden hadis dinledi. Kutbüddin Mes'ûd b. Urve en-Nisâbü'rî'den Şâfiî fıkhnı öğrendi ve onun kıızıyla evlendi. Dimaşk'ta Şâfiî fıkhnın otoriteleri arasına giren, meclisi fetva soranlarla dolup taşan İbn Asâkir'den Ziyâeddin el-Makdisî, Zekiyyüddin el-Birzâlî ve Tâceddin Abdülvehhâb b. Zeynülmennâ gibi bazı şahsiyetler hadis rivayet etti. Fıkhn dersi verdiği talebeler arasında ise İzzeddin İbn Abdüsselâm, Ebû Şâme el-Makdisî ve Şehâbeddin İsmâil b. Hâmid el-Kûsî sayılabilir.

Hocası Nisâbü'rî'nin ölümünden sonra Dimaşk'ta Cârûhiyye Medresesi'nde onun yerine müderris olan İbn Asâkir 593 (1197) yılından itibaren buradaki Azrâviyye, bir müddet sonra da Kudüs'teki Salâhiyye Medresesi'nde fıkhn, hadis ve akaid dersleri vermeye başladı; ayrıca Eyyûbî Sultanı I. el-Melikü'l-Âdil tarafından Dimaşk'taki Takaviyye Medresesi'ne müderris tayin edildi, bir süre de Azîziyye Medresesi'nde ders verdi.

el-Melikü'l-Âdil, zühd ve takvâsiyla tanınan İbn Asâkir'i Dimaşk kadılığına getirmek istediye de İbn Asâkir bu teklifi kabul etmedi. Fakat sultan bu mesele üzerinde ısrar ettiğinden şehri terketmek zorunda kaldıysa da daha sonra bağışlanarak geri getirildi. Yerine bir başkasını tavsiye etmesi istenince de İbnü'l-Harestânî'yi teklif etti. el-Melikü'l-Âdil'den sonra tahta geçen el-Melikü'l-Muazzam selefinin yasaklamış olduğu işret meclislerini yeniden serbest bırakınca bu icraatı gayri meşrû görüp karşı çıkan İbn Asâkir ile yeni sultanın arası açıldı. el-Melikü'l-Muazzam bu sebeple İbn Asâkir'in Takaviyye ve Salâhiyye'deki görevlerine son verdi. Sadece Cârûhiyye'deki vazifesine devam eden İbn Asâkir, Urviyye ve Nûriyye dârülhadislerinde hadis dersleri vermeye başladı. Ayrıca haftada iki gün, amcası Ebû'l-Kâsım İbn Asâkir'in ders verdiği yer olan Emeviyye Camii'ndeki Kubbetü'n-nesr'in altında ve Maksûretü's-sahâbe adıyla bilinen kısımda hadis okutuyordu. Hayatının sonuna kadar öğretim faaliyetleriyle meşgul olan İbn Asâkir 10 Receb 620 (9 Ağustos 1223) tarihinde Dimaşk'ta öldü ve Sûfiyye Kabristanı'na defnedildi.

İbn Asâkir'in fıkhn ve hadis alanında eser verdiğini kaydeden kaynaklar, sade-

ce *Kitâbü'l-Erba'in fî menâkıbî üm-mihâti'l-mü'minîn rahmetullâhi 'aleyhim ecma'in* adlı eserinin ismini zikretmektedir. Günümüze ulaştığı tesbit edilen yegâne eseri de budur. Müellif, Hz. Peygamber'in hanımlarının menkabeleleriyle ilgili olan bu eserini hazırlarken Bu-hârî ve Müslim'in *eş-Şahih*'leri, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce'nin *es-Sünen*'leri, Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'i, amcası İbn Asâkir'in *Târîhu Dimaşk*'ı, İbn Sa'd'ın *eş-Tabakâtü'l-kübrâ'sı*, Beyhakî'nin *Delâ'ilü'n-nübüvve*'si gibi çeşitli kaynakların yanında şeyhlerinden bizzat işittiği bazı rivayetlerden de faydalanmıştır. *Kitâbü'l-Erba'in* Muhammed Mutî' el-Hâfız ve Gazve Büdeyr ile (Dimaşk 1406/1986) Muhammed Ahmed Abdülazîz (Kahire 1410/1989) ve Muhammed İbrâhim ed-Desûkî (Bulak 1992) tarafından neşredilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Asâkir, *Kitâbü'l-Erba'in fî menâkıbî üm-mihâti'l-mü'minîn* (nşr. M. Mutî' el-Hâfız), Dimaşk 1406/1986, neşredenin girişi, s. 7-25; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, XII, 418; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 135; Münzirî, *et-Tekmil*, III, 102-103; Zehebî, *el-İber*, III, 181-182; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XXII, 187-190; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 611-620*, s. 451-454; Safedî, *el-Vâfi*, XVIII, 235; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât*, I, 261; Sübkî, *Tabakât*, VIII, 177-178; İsnvî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 219-220; İbn Kesir, *el-Bidâye*, XIII, 101; Yâfiî, *Mir'âtü'l-cenân*, IV, 47; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 54-55; İbn Tağrîberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, VI, 256; Nuaymî, *ed-Dâris fî târihi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Kahire 1988, I, 82-86; Abdülcelîl Hasan Abdülmehdî, *el-Medâris fî Beyti'l-Makdis*, Amman 1981, I, 205-209; N. Elisséeff, "İbn 'Asâkir", *EP* (İng.), III, 714.

CENGİZ KALLEK

İBN ASÂKİR, Ebû Muhammed

(أبو محمد ابن عساکر)

Ebû Muhammed Bahâüddin
el-Kâsım b. Ali
b. el-Hasen ed-Dimaşkî
(ö. 600/1203)

Ünlü tarihçi

Ebû'l-Kâsım İbn Asâkir'in oğlu,
muhaddis ve tarihçi.

15 Cemâziyelevvel 527'de (24 Mart 1133) Dimaşk'ta doğdu. Babası gibi İbn Asâkir diye meşhur oldu. İlk eğitimini babası, amcası ve dedelerinden aldı. Babası kendi hocalarından onun da ders almasını sağlamış, Hibetullah b. Sehl el-Bistâmî gibi Bağdatlı, ayrıca Horasanlı birçok muhaddisten onun adına icâzet almıştır.

Hocaları arasında Cemâlülsîlâm Ebû'l-Hasan Ali b. Müsellem es-Sülemî, Ebû Sa'd b. Semmân ve Nasrullah b. Muhammed el-Missîsî gibi âlimler de vardır. Olgunluk çağına kadar babası hayatta olduğu için ondan çok faydalandı ve eserlerinin telifine yardım etti. Nitekim babasının *Târîhu medineti Dimaşk*'ını iki defa temize çekti. Zehebî, babasından çok hadis rivayet eden âlimler arasında onun gibi birini duymadığını söylemektedir. Kendisinden de oğlu Ali b. Kâsım ile İzzeddin İbn Abdüsselâm, Ruhâvî ve İbnü'l-Enmâtî diye bilinen İsmâil b. Abdullah gibi şahsiyetler ders aldı. Şam, Kudüs, Hicaz ve Mısır'a ilmî amaçlarla kısa süreli seyahatler yaptı. Rivayet ve semâının çokluğu, dinî hayatının mükemmelliği bakımından Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî'den daha üstün sayılmakla birlikte İbnü'l-Cevzî'nin hem ricâl ve hadis metinlerine hem de diğer ilimlere vukufu bakımından ondan ileride olduğu kabul edilmektedir.

Hadis hâfızı ve tarihçi olarak bilinen Ebû Muhammed İbn Asâkir, İbn Nukta tarafından sika olarak değerlendirilmiştir. Çeşitli eserler kaleme almasına, pek çok bilgi toplamasına karşılık yazısının kötü olduğu belirtilmektedir. Bunun sebebi muhtemelen çok hızlı yazmasıdır. Babasının ölümünden sonra Şam'da Emeviyye Camii'nde hadis okutmaya başlayan İbn Asâkir, Nûreddin Mahmûd Zengî'nin yaptırdığı Dârü'l-hadîsi'n-Nûriyye'ye müderris olmuş, ölünceye kadar bu görevde kalmıştır.

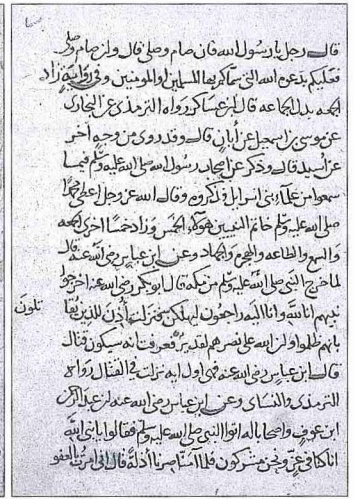
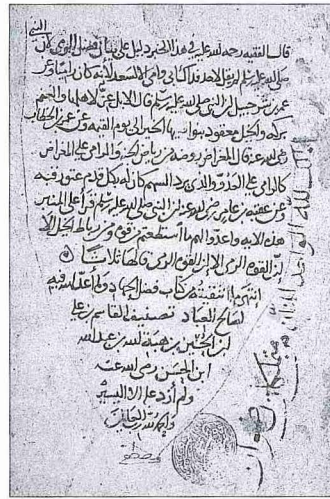
İbn Asâkir amelde Şâfiî, itikadda koyu bir Eş'arî idi. *Mağâlâtü'l-İslâmiyyîn*'i çok okuduğu rivayet edilir. Ayrıca dindarlığı, fazileti, sünneti müdafaa edip bid'atlara karşı çıkması ile tanınmıştır. Zarif, şakacı ve nüktedan bir kişiliğe sahip olan İbn Asâkir'in dârülhadis müderrisliği görevini fahrî olarak sürdürdüğü, medresenin suyundan içmediği gibi oradan abdest bile almayacak derecede takvâ sahibi olduğu, hadis tahsili için gelen öğrencilere bütün imkânlarıyla yardımda bulunduğu rivayet edilir. 9 Safer 600'de (18 Ekim 1203) Dimaşk'ta vefat eden İbn Asâkir Bâbüssağır Kabristanı'nda babasının yanına defnedildi.

Eserleri. 1. *el-Câmi'u'l-müstakşâ fî fezâ'ilü'l-Mescidi'l-aşkâ. Fezâ'ilü'l-Kuds, Fezâ'ilü Beyti'l-makdis ve Fezâ'ilü'l-Mescidi'l-aşkâ* gibi isimlerle de anılan eserin (*Keşfü'z-zunûn*, I, 574) bir nüshası Bağdat'ta (Hizânetü'l-evkâfi'l-âm-

me, nr. 783), aslından seçmeler ihtiva eden bir nüshası da British Museum'da (nr. 1250) bulunmaktadır. İbn Asâkir'in *Fazlu ziyâretü'l-Halîl 'aleyhi's-selâm ve mevçî' kabrihi ve kubûri ebnâ'ihî'l-kirâm* adlı eserinin de bu kitabın bazı kısımlarından ibaret olduğu belirtilmektedir. 2. *Müntehabât min Târîhi Dimaşk*. Babasının *Târîhu medîneti Dimaşk*'ından seçmeler yaparak telif ettiği bu eserin bazı kısımları *Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye*-dedir (M. Nâsirüddin el-Elbânî, s. 84). 3. *Cüz' fi ahbârî'l-Hâfız İbn 'Asâkir*. Babasının hayatı ve eserlerine dair olup Yâ-kût ve Zehebî'nin görüp faydalandığı, ancak daha sonra kaybolduğu zannedilen eser (*EP* [İng.], III, 714) Selâhaddin el-Müneccid tarafından bulunarak yayımlanmıştır (Beyrut 1980). 4. *Kitâbü'l-Cihâd (Fazlû'l-cihâd)*. Müellif, halkı Haçlılar'a karşı savaşmaya teşvik etmek amacıyla kaleme aldığı bu eserini 576 (1180) yılında Selâhaddin-i Eyyûbî'ye takdim etmiştir. Eserinin başında ve sonunda Kudüs'ün geri alınması için Allah'a dua ettiğini, duasının kabul edildiğini ve 583'te (1187) gerçekleşen fethe kendisinin de katıldığını söylemektedir. İki ciltten meydana gelen eserdeki rivayetlerin isnadı çok uzun tutulduğundan hacmi oldukça kabarmıştır. Bu sebeple kitap, yine müellifi tarafından *el-Müntekâ min Kitâbi Fazlî'l-cihâd ve mâ e'addallâhü li'l-'İbâd* adıyla ihtisar edilmiş olup bunun bir nüshası Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ndedir (nr. 1044). 5. *Zeyl 'alâ Târîhi Dimaşk*. Babasının eserine yaptığı bir zeyil olup tamamlanmamıştır (*Keşfü'z-zunûn*, I, 294). 6. *Ta'ziyetü'l-müslim 'an ahihi* (*Kitâbü Ta'ziyetü'l-müslim*). Mecdî Fethî es-Seyyid tarafından yayımlanan eser (bk. bibl.) iç kapakta yanlışlıkla müellifin babasına nisbet edilmiştir. 7. *el-Ebdâlî'l-'âliye*. Genellikle babasının eserlerinden yaptığı seçmelerden ibarettir. Müellifin *Kitâbü'l-Ebdâlî'l-muhrace mine's-şihâh ve'l-hisân ve'l-'avâlî* (Rûdânî, s. 137) adıyla anılan eseri de muhtemelen bu kitaptır.

İbn Asâkir'in ayrıca *Fezâ'ilü'l-Medîne* (*el-Enbâ'ü'l-mübîne fi fazlî'l-Medîne*, *Fazlû'l-Medîne*), *Kitâbü'l-Menâsik*, *el-Muvâfaqât*, *el-Emâlî* (McCâlîs), *es-Sübâ'iyyât*, *Fazlû* (*Fezâ'ilü*)'l-Harem, *Kitâb fî-men haddese bi-medâ'ini's-Şâm* ve *kurâhâ* adlı eserleri kaynaklarda zikredilmektedir.

Ebû Muhammed
İbn Asâkir'in
*el-Müntekâ
min Kitâbi
Fazlî'l-cihâd* adlı
eserinden
iki sayfa
(Beyazıt
Devlet Ktp.,
nr. 1044,
vr. 2^a, 39^b)

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Asâkir, *el-Müntekâ min Kitâbi Fazlî'l-cihâd ve mâ e'addallâhü li'l-'İbâd*, Beyazıt Devlet Ktp., nr. 1044, vr. 1^a - 39^b; a.mlf., *Ta'ziyetü'l-müslim 'an ahihi* (nşr. Mecdî Fethî es-Seyyid İbrâhim), Cidde 1411/1991, neşreden giriş, s. 7-11; Münzirî, *et-Tekmilâ*, II, 8-9; Ebû Şâme, *ez-Zeyl 'ale'r-Ravzateyn*, s. 47; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 331; İbn Abdülhâdî, *'Ulemâ'ü'l-hadîs*, IV, 142-144; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XXI, 405-411; a.mlf., *Tezkiretül-huffâz*, IV, 1367-1369; a.mlf., *Düvelü'l-İslâm*, Beyrut 1405/1985, s. 319; Sübkî, *Tabakât* (Tanâhi), VIII, 209, 296, 352-353; İsnevî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 218-219; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XIII, 38; Fâsî, *Zeylû't-Takvîd fi ruvâti's-sünen ve'l-mesânîd* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut 1410/1990, II, 268; İbn Tağrîberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, VI, 186; Sehâvî, *el-'lân bi't-tevbih*, s. 263, 274; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Lecne), s. 484-485; Nuaymî, *ed-Dâris fi târihi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Kahire 1988, I, 101-103; *Keşfü'z-zunûn*, I, 294, 574; II, 1275, 1278; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IV, 347; Rûdânî, *Şilatü'l-halef bi-mevsûli's-selef* (nşr. Muhammed Hacî), Beyrut 1988, s. 83-87, 137, 453; *Hedîyyetü'l-'ârifîn*, I, 828; *İzâhu'l-meknûn*, I, 358; Kettânî, *er-Risâletü'l-mustetraf* (Özbek), s. 49; Brockelmann, *GAL*, I, 331; *Suppl.*, I, 567-568; a.mlf., "İbn Asâkir", *İA*, V/2, s. 701-702; Kehlâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, VIII, 106; a.mlf., *el-Müstedrek*, Beyrut 1408/1988, s. 553; Elbânî, *Mahtûât*, s. 84; Selâhaddin el-Müneccid, *Mu'cemü'l-mü'errihîne'd-Dimaşkıyyîn*, Beyrut 1398/1978, s. 170-171; a.mlf., "el-Mü'errihîne'd-Dimaşkıyyîn ve âşâruhümü'l-mahtûât", *MMMA* (Kahire), II/1 (1376/1956), s. 88; Yâsin Muhammed es-Sevvâs, *Fihri'sü mahtûâtî Dârî'l-kütübî'z-Zâhiriyye: et-Târîh ve mülhakâtühâ*, Dimaşk 1403/1983, s. 129-130; a.e.: *el-Mecâmî*, Dimaşk 1403/1983, s. 232; Muhammed Kürd Ali, *Künûzü'l-ecdâd*, Dimaşk 1404/1984, s. 299; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 178; Bessâm Abdüvehhâb el-Câbî, *Mu'cemü'l-a'lâm*, Limasol 1407/1987, s. 603; N. Elisséeff, "İbn 'Asâkir", *El*² (İng.), III, 713-715; Nûrullah Kisâî, "İbn Asâkir", *DMBI*, IV, 294-296.

KEMAL SANDIKÇI

İBN ASÂKİR, Ebû'l-Kâsim (Abu al-Qasim ibn Asakir)

Ebû'l-Kâsim Ali b. el-Hasan
b. Hibetillâh b. Abdillâh b. Hüseyin
ed-Dimaşki eş-Şâfiî
(ö. 571/1176)

Hadis hâfızı
ve *Târîhu medîneti Dimaşk*
adlı eserleriyle tanınan tarihçi.

499 Muharreminde (Eylül 1105) Dimaşk'ta doğdu. Babası Hasan b. Hibetullah gibi Kureyş soyundan gelen anne tarafı da ilim ve mârifetiyle tanınıyordu; annesinin babası Ebû'l-Fazl Yahyâ b. Ali el-Kureşî Dimaşk kadılığı yapmıştı. Ebû'l-Kâsim Ali b. Hasan'dan önce sülâlesinde İbn Asâkir lakabıyla anılan kimse bulunmamakta, ona da ölümünden sonraki yıllarda ilk defa Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî tarafından tesbit edilen bu lakabın (*el-Muntazam*, X, 261) neden verildiği bilinmemektedir (Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*², XX, 555); Sibt İbnü'l-Cevzî ise lakabın İbn Asâkir'in anne tarafından geldiğini kaydeder (*Mir'âtü'z-zamân*, VIII, 336). Daha sonra onun Kur'an ilimleri, nahiv ve fıkıh alanlarında yetiştirdiği âlimlerle temayüz eden, Dimaşk'ın idarî ve kültürel tarihinde, özellikle Dimaşk Şâfiî ekolünün ortaya çıkmasında önemli roller üstlenen ahfadına da Benî Asâkir denilmiştir.

İbn Asâkir ilk bilgilerini ailesinden aldı. Dedesi Ebû'l-Fazl Yahyâ'dan Arap dili ve belâgatı, Ebû'l-Hasan Ali es-Sülemî'den fıkıh okudu. İbn Asâkir'in fıkıha ilgi duy-masında Dimaşk kadısı olan Ebû'l-Meâlî Muhammed b. Yahyâ ile Ebû'l-Mekârim Sultan b. Yahyâ adlı dayılarının da rolü vardır. Kur'an, hadis, fıkıh ve usul dersleri aldığı hocaları arasında Ebû Tâhir Mu-